

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Filozofická fakulta
Katedra religionistiky

Lucie Čechovská (UČO 144430)
Religionistika
Bakalářské studium – prezenční
Imatrikulační ročník 2004/2005

Křesťanství II.

(Postavy druhé vlny české náboženské reformace: Jakoubek ze Stříbra a Mikuláš
z Pelhřimova)

Seminární práce

V Brně 12.5.2005

Obsah:

- Úvod 3
- Jakoubek ze Stříbra 3
- Mikuláš z Pelhřimova 7
- Závěr 10
- Literatura 11

1. Úvod

Práce se bude zabývat dvěma postavami českého proudu náboženské reformace. Jedná se o postavy, která každá stála na „opačné straně“ v rámci proudu, který můžeme nazvat husitstvím. V textu půjde zejména o jejich činnost po smrti mistra Jana Husa, kdy se jejich názory na pojetí reformy katolické církve vyhraňují.

2. Jakoubek ze Stříbra

Jakoubek se na rodil nikoli ve Stříbře, ale v nedalekém Bítově u Stříbra, patřícího klášteru v Chotěšově¹. Ani Pekař ani Masarykův slovník naučný neuvádí datum narození. Pouze se uvádí, že Jakoubek byl Husův spolužák na Univerzitě. V roce 1393 dosáhl titulu bakalář a v roce 1397 titulu mistra svobodných umění². Sedlák ve svých *Studíích a textech I.* uvádí, že Jakoubek se nikdy nestal děkanem ani rektorem univerzity a ani neměl církevní benefícia. Že odmítal patrně každou hodnost³. Sám Rokycana na koncilu v Basileji v roce 1433 při jedné ze svých replik chválil Jakoubka a uvedl, že činil zázraky, protože pohrdl na světě zlatem a stříbrem⁴.

Někdy před 16.10. 1405 musel být Jakoubek vysvěcen na kněze, protože právě 16.10 je ustanoven oltářníkem u sv. Štěpána na Rybníčku. Jakoubkova veřejná činnost začíná rokem 1407. Byl ovlivněn zejména dvěma osobami – Viklešem a Matějem z Janova. Dosah a význam vlivu Matěje z Janova na Jakoubka dolíčil plněji Sedlák, když ukázal, že řada Jakoubkových nejútočnějších traktátů a kázání je pouhou kompilací z učení Matěje z Janova⁵. Jakoubek vyšel podobně jako ostatní reformátoři ze stavu církve, kterou považoval za zkaženou. Stejně jako ostatní hlásá návrat k prvotní církvi. Prvním zajímavým bodem jeho kázání je pojetí Písma sv. jako pramene víry. Jakoubek hlásal, že Písmo sv. je jediným pramenem víry a pravdy, ale přidává k tomu i spisy svatých, ovšem jen do té míry, jsou-li založeny na Písmu. Kybal věnuje zvláštní odstavec i názorům Jakoubkovým na písmo a tradici a zdůrazňuje, že Jakoubek ve svém konservatismu kladl zvláštní váhu na starou tradici církevní, určitěji řečeno, že rozšiřuje dogmatickou hodnotu Písma na prvotní apoštolsko-patristickou církev a tím vnáší do husitské teologie nejasný a kompromisní tradicionalismus⁶.

---

¹ Podle Sedláka, *Studie a texty I.*, 363. In: Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba (díl první)*. Praha 1992, Odeon, s. 199.

² Masarykův slovník naučný, díl III., Jakoubek ze Stříbra.

³ Podle Sedlák, *Studie a texty I.*, 363sq. In: Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba (díl první)*. Praha 1992, Odeon, s.199.

⁴ Deník tábořského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském z roku 1433: 4. března 1433. In: *Ze zpráv a kronik doby husitské: Deník tábořského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském z roku 1433*. Praha 1981, Svoboda, s.369.

⁵ Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba (díl první)*. Praha 1992, Odeon, s.200.

⁶ Kybal, Hus, I, 95sq. In: Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba (díl první)*. Praha 1992, Odeon, s.200-201.

V roce 1410 se Jakoubek účastní prvního velkého sporu o Viklefovy spisy, kde se staví na stranu Viklefa a Husa. V tomto svém vystoupení označuje církev za zkaženou a falešnou a proti ní staví církev pravou, společnost svatých a ukládá křesťanovi obranu evangelia až do smrti. O dva roky později Jakoubek vystupuje s ještě více radikálním postojem, kde papeže označuje za nejvyššího Antikrista a tvrdí, že je na kazatelích, Kristu oddaných, aby počali ničit jeho vládu⁷. Podle názorů některých historiků Jakoubek ve své důslednosti překonal i Jana Husa. Pověst o Jakoubkově agitaci proniká i do ciziny. r.1410 je Jakoubek jako Husův pomocník v evangeliu zdraven anglickými Lollardy⁸.

Postava Jakoubka ze Stříbra je nejvíce spojována s požadavkem přijímání pod obojí způsob i pro laiky. Masarykův slovník naučný uvádí, že své učení o tom, že i pro laiky má být svátost oltářní podávána pod obojím způsobem, začal hlásat ještě za Husova života⁹. Jakoubek je zřejmě jeden z prvních, kdo stáli myšlenke kalicha včele. Pekař uvádí, že starší prameny praví pouze, že Jakoubek začal podávat kalich zároveň s mistry drážďanskými (Jakoubek se v otázce přijímání z kalicha opírá o historické studie drážďanského mistra Mikuláše z Drážďan). Až pozdější prameny staví iniciativu drážďanských do popředí. Dále Pekař uvádí, že boj o kalich, který v učení Husově vůbec nebyl, je v plném proudu v roce 1415¹⁰. Kurt Konrad, pro srovnání, uvádí, že boj o kalich Jakoubek zahájil proti vůli Husově¹¹. Nicméně to nic nemění na tom, že právě symbol kalicha viditelně oddělil své stoupence od církve.

Jakoubek hlásal, že přijímání pod obojí je nevyhnutelné ke spasení. Ve snaze zpřístupnit přijímání pro co nejvíce zájemců, razil Jakoubek myšlenku sloužení mše svaté i mimo kostel, bez oltáře, v soukromém domě. Také že k tomu není třeba latiny ani bohoslužebných rouch¹². Pekař uvádí, že v době, kdy středověký katolicismus v mystickém vzrůstu 12. a 13. století dospěl k nejvyššímu hodnocení transsubstanciace, upustil od starodávného přijímání pod obojí¹³. Jakoubek právě ve snaze o návrat k původní církvi hlásá návrat k tomuto původnímu přijímání krve a těla Kristova.

---

⁷ Pekař, Josef: Žižka a jeho doba (díl první). Praha 1992, Odeon, s.4.

⁸ Novotný: Hus, I, str.170, kde je vyslovena domněnka, že Jakoubek v rozporech o remanenci vytýká Husovi kompromisní ohledy na osobní styky a strachy, to připouští i Sedlák. In: Pekař, Josef: Žižka a jeho doba (první díl). Praha 1992, Odeon, s.201 a s.4.

⁹ Masarykův slovník naučný – díl III. Jakoubek ze Stříbra.

¹⁰ Pekař, Josef: Žižka a jeho doba (díl první). Praha 1992, Odeon, s.7, 11.

¹¹ Konrad, Kurt: Dějiny husitské revoluce. Praha 1964, Nakladatelství politické literatury v Praze, s.34.

¹² Toho se také později drželi Táboři.

¹³ Pekař, Josef: Žižka a jeho doba (díl první). Praha 1992, Odeon, s.9, 12.

V pojetí eucharistie Jakoubek odsuzoval tábořské učení o svátosti oltářní (chléb a víno jsou jen znamením) a zastával Viklefovo učení (chléb zůstává chlebem, ale Kristus je ve svátosti přítomen)¹⁴. Zastával nauku remanační.

Právě v otázce původní církve využíval Jakoubek materiálu Mikuláše z Drážďan¹⁵. V některých věcech je však mírnější. Jedná se např. o jeho názory na obrazy v kostele a jejich uctívání, Jakoubek uvádí, že jejich uctívání může být na škodu, že je modlářské, ale není pro jejich úplné odstranění. Dalším sporným bodem je očištec. Nejprve jej spolu s Mikulášem odmítá. Avšak v roce 1415 jej hájí proti Mikulášovi. Jakoubek také tvrdí, že vědy a umění, ač je zcela nezamítá, jsou nebezpečné pro spasení¹⁶. K problému odmítání vědy a umění se vyjadřuje Kurt Konrad ve své knize „Dějiny husitské revoluce“ a píše, že v tom, jak Jakoubek odmítal vědu a umění, vidí Pekař znak toho, jak tito reformní horlitéle tkvěli hluboko ve středověku. Tkvěli ve středověku ovšem formou svého myšlení, nikoliv společenským obsahem svých snah¹⁷.

Pekař uvádí, že po smrti mistra Jana Husa a Jeronýma došlo u některých pražských teologů k jistému vystřízlivění. To bylo také příčinou rozpadu hnutí na stranu radikální – tábořskou a stranu umírněnou – pražskou. Sám Jakoubek se stává čelním představitelem umírněných Pražanů. Pekař vyslovuje myšlenku, že kališnictví, pražský utrakvismus, vzniká z negace táborství, z útěku před tábořským radikalismem¹⁸. Dalo by se říci, že na tomto základě se roku 1418 Pražané smluvili na společném programu, který byl namířen proti Tábořům¹⁹. Ovšem to se změnilo poté, co byla vyhlášena křížová výprava proti českým „kacířům“. Došlo k dohodě mezi oběma proudy a obcím bylo přiznáno právo meče. V této otázce se dá u Jakoubka

---

¹⁴ Masarykův slovník naučný – III.díl. Jakoubek ze Stříbra.

¹⁵ Jakoubek i jiní mistři z kruhu Husova byli s Mikulášem ve velmi přátelském styku. Badatelé, kteří se zabírali Jakoubkem zmiňují jednu zvláštní okolnost, a to, že v době kdy čeští spolubojovníci zdůrazňují projevy národní, od Jakoubka jich není slyšet, a také v boji o tři hlasy na univerzitě nejde slyšet nic o jeho účasti – může to souviset právě s jeho přátelskými styky s Němci. (In: Pekař, Josef: Žižka a jeho doba (díl první). Praha 1992, Odeon, s. 8.) Této věci se věnuje i František Šmahel, který ve své knize *Idea národa v husitských Čechách* píše, že mistr Jakoubek ze Stříbra, jako jediný z čelních představitelů viklefsko-husitské skupiny není uveden v seznamu jmen na *Liber generationis*, připojený k parodii viklefské mše, vydané krátce po roce 1409 jako ohlas nedávných sporů o tři hlasy. V ní se kombinuje prvek nacionální (míra účasti na událostech kolem Dekretu kutnohorského) s Viklefovským učením. O mistru Jakoubkovi lze ne náhodou jako o jediném říci, že mu bylo vlastenectví zcela cizí. (In: Šmahel, František: *Idea národa v husitských Čechách*. České Budějovice 1971, Růže, s.33.

¹⁶ Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba* (díl první). Praha 1992, Odeon, s.8-9.

¹⁷ Konrad, Kurt: *Dějiny husitské revoluce*. Praha 1964, Nakladatelství politické literatury v Praze, s.224.

¹⁸ Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba* (díl první). Praha 1992, Odeon, s.12-13.

¹⁹ Z této doby jsou také Jakoubkovi listy směřované Janu Jičínovi, který v Táboře patřil k hlavním představitelům chiliastických nauk. Jakoubek v listech odsuzuje starozákonní proroctví, kterými kněží ohlupují chudý nevědomý lid. A co je důležitější, píše, že jej nejvíce vzrušuje, že kněží povzbuzují lid, aby se chopil zbraní, což je nepřipustné, protože kněz smí radit pouze k boji duchovnímu. (In: Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba*. Praha 1992, Odeon, s.99-100.

zaznamenat další z jeho posunů či obrátů v myšlení. Nejdříve (v roce 1413 při svých kázáních) mu byl veřejný pokoj a světský řád ničím, prorokoval velký den osvobozujícího povstání. V roce 1420, po útěku od radikalismu, hlásal v Betlémské kapli v souhlase s Husem, že lid obecný nemá žádného práva k povstání a meči. A do třetice, po vyhlášení křížové výpravy a sepsání dohody mezi radikály a umírněnými bylo dáno obcím právo meče. Ovšem Pekař uvádí, že co Jakoubek na úkor principu, k němuž se nepochybně znal, dovolil, bylo vynuceno situací. Ale dále nešel. Ba naopak, od roku 1420 až do své smrti je zásadním, časem i náruživým protivníkem Tábora a jeho metod²⁰.

Spojení náruživý protivník, které Pekař k označení Jakoubka užívá, by se dalo vztáhnout k jeho stanovisku, kdy hlásá, aby byl na hrdle a statku trestán každý, kdo by zastával tábořské kněží. A také aby těm, kdo smýšlí rouhavě, výslovně Tábořům a straníkům krále Zikmunda, nebyla podána svátost oltářní. Pekař také uvádí, že spojitost popravy Jana Želivského v březnu roku 1422 s agitací Jakoubka a jiných pražských mistrů se nedá pochybovat²¹.

Jakoubek a jeho druhové jsou po této události zajati a vypovězeni do Hradce Králové. 19. prosince 1428 ještě pronáší prudké kázání proti Tábořům. Řeší v něm svůj postoj k Tábořům, otázku svého staršího vlivu na tábořské nauky, svůj soud a všechno své rozhořčení na bludy, loupeže, ukrutenství a vraždy, jimiž Táboři zradili Pravdu. Jakoubek umírá 9. srpna 1429.

Co se týká Jakoubkovy literární činnosti přičítá se mu přes sto traktátů, kázání a postil. V době prudkých sporů po odchodu Husa z Prahy předkládá synodě z 6.2.1413 pamětní spis Concillium de pacificando regno. V roce 1414 sebral svá kázání z té doby v latinskou postilu Sermones repraesentati a Jacobello per circulum anni. Jen jeho polemika o způsobu přijímání pod obojí dala vzniknout mnoha spisům a v roce 1417, kdy se Univerzita rozhodovala o schválení tohoto způsobu přijímání, sepsal Jakoubek další množství traktátů na jeho obranu²².

To, že Jakoubek ze Stříbra sehrál ve své době i po své smrti v rámci husitství důležitou roli dokazuje i Deník tábořského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském z roku 1433. Zmiňuje jej jednak Rokycana, když říká, Mistr Jakoubek na smrtelné posteli řekl – a bylo při tom přítomno skoro dvanáct kněží - : „Máte míti dvojí knihy, jedny pro své rozjímání, a s těmi nechodte před lid; jiné pak pro poučování lidu. A stran trvání (remanence) chleba v svátosti buďte opatrní, abyste svátost nezbavili u lidu úcty; vidíte totiž, jak jsou lidé

---

²⁰ Pekař, Josef: Žižka a jeho doba. Praha 1992, Odeon, s. 100-102.

²¹ Pekař, Josef: Žižka a jeho doba. Praha 1992, Odeon, s. 102-103.

²² Masarykův slovník naučný – III.díl. Jakoubek ze Stříbra.

náchylní k opovrhování.“ Další zmínka o Jakoubkovi na koncilu pochází z úst Jana Slovana, když říká: „Je podivné, že se nenašel od mnoha set let žádný doktor, který by napadl tento způsob (přijímání pod obojí), až jakýsi Jakoubek, který to vynašel; třeba se divit, že jich tolik svedl.“²³

3. Mikuláš z Pelhřimova zvaný Biskupec

Datum narození Mikuláše z Pelhřimova není známo. První datum, které se v souvislosti s Mikulášem objevuje je 20. září 1399, kdy z rukou Václava, biskupa nikopolského, v pražské katedrále přijímá nejnížší svěcení. Ovšem nutno říci, že toto tvrzení je platné jen s jistou pravděpodobností²⁴. Pekař i Masarykův slovník naučný jako první datum uvádějí rok 1409, kdy Mikuláš dosáhl bakalářství svobodných umění²⁵. Další rok, na kterém se shoduje Masarykův slovník naučný a kniha Ze zpráv a kronik doby husitské, je rok 1415, kdy je vysvěcen na kněze pro faru v Kondraci²⁶. Pak se s postavou Mikuláše z Pelhřimova setkáváme až v roce 1420, kdy se přidává na stranu Táborů.

Ivan Hlaváček na základě známých dat uvádí, že Mikulášovo narození bychom mohli klást do poloviny 80. let 14. století. Každopádně je zřejmé, čím mohl být Mikuláš ovlivněn. Zažil počátky Husovy reformní snahy. Přimkl se k Husovi, o čemž svědčí jeho časné členství v koleji královny Hedviky, založené do značné míry Husovou zásluhou záhy po vydání Kutnohorského dekretu. Ve svých dílech se vyznačuje dobrou znalostí teologie, což by mohlo dokazovat jeho studium na Univerzitě²⁷.

Mikuláš vystupuje v čele Tábora od počátku jeho oddělení od umírněných Pražanů. Na podzim r. 1420 byl zvolen biskupem čili starším a všichni kněží se jím měli řídit v kázání a v dohodě s ním rozdíleli peníze dle potřeby. Podle Bartoše neměl Biskupec moc biskupa, nesvětil tábořské kněží a nerozhodoval ani o základních věroučných otázkách. To přináleželo

---

²³ Deník tábořského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském z roku 1433: 2. února, 6. února 1433. In: Ze zpráv a kronik doby husitské: Deník tábořského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském z roku 1433. Praha 1981, Svoboda, s. 334, 340.

²⁴ Hlaváček, Ivan: Mikuláš Biskupec z Pelhřimova a jeho Kronika kněží tábořských. In: Ze zpráv a kronik doby husitské: Mikuláš Biskupec z Pelhřimova a jeho Kronika kněží tábořských. Praha 1981, Svoboda, s. 16.

²⁵ Masarykův slovník naučný – díl IV. Mikuláš z Pelhřimova., Pekař, Josef: Žižka a jeho doba. Praha 1992, Odeon, s. 125.

²⁶ Hlaváček, Ivan: Mikuláš Biskupec z Pelhřimova a jeho Kronika kněží tábořských. In: Ze zpráv a kronik doby husitské: Mikuláš Biskupec z Pelhřimova a jeho Kronika kněží tábořských. Praha 1981, Svoboda, s. 17., Masarykův slovník naučný – díl IV. Mikuláš z Pelhřimova.

²⁷ Hlaváček, Ivan: Mikuláš Biskupec z Pelhřimova a jeho Kronika kněží tábořských. In: Ze zpráv a kronik doby husitské: Mikuláš Biskupec z Pelhřimova a jeho Kronika kněží tábořských. Praha 1981, Svoboda, s. 17.

kněžské synodě. Měl být zejména mluvčím a obhájcem tábořských kněží, jejich nauk a církve²⁸.

Jako mluvčí se Biskupec objevuje při prvním střetu s pražskými mistry v Praze v domě Zmrzlíkově. Zde se Mikuláš přiznal (ovšem s jakýmsi nejasným omezením) k 72 odsouzeným článkům tábořským, jež obsahovaly všechny chiliastické bludy a v nich program nemilosrdného vyvraždění všech nevěrných. Také zmínky Popravčí knihy rožmberské z let 1420-1422 nasvědčují, že Biskupec měl v ničitelském díle Táborů přímé účasti nebo z něj byl alespoň podezírán²⁹.

Pekař uvádí, že i přes to, jak smýšleli Táboři o univerzitních mistrech, roku 1421 je Biskupec a Jičín žádali o radu, jak by měli odporovat pikartskému učení o eucharistii³⁰, které se skrze kněze Martínka v Táboře rozmohlo. Také Pražany varovali, aby se tohoto bludu vystříhali. Biskupec nakonec proti pikartství vystoupil sám a pikarti byli vyhnáni. Mikuláš sepsal i traktát, v němž potíral jednoho z jejich vůdců Petra Kániše, který vedle kněze Martínka také propagoval novou nauku. Tehdy došlo k násilnému aktu. Žižka dal Kániše s ostatními přívrženci u vsi Klokoť upálit a postaral se i o oloupení Martínka. Brzy poté však Biskupec sám začal hájit polopikartské učení o eucharistii³¹, které se v tábořských obcích velmi rozšířilo. Pro Pražany to ovšem znamenalo, že Táboři se přiklonili k pikartství. Mezi pikartstvím a Biskupcovým polopikartstvím nečinili rozdíl. Tento problém se pak v polemikách Jana Rokycany a zejména Příbramy proti Biskupcovi stává rozhodujícím. Nakonec je Biskupcův traktát proti Kánišovi z roku 1421 jedním z hlavních argumentů husitské většiny proti němu. Tento argument se také stává jedním z nejdůležitějších na zemském sněmu 1444, kde dochází ke konečnému odsouzení tábořství³².

Z let 1425 – 1426 pochází Biskupcovo snad nejosobnější dílo Výklad na Zjevení sv. Jana, v němž pojednává o vlastním Táboře. To, že byl fyzicky Biskupec v Táboře dokazuje i další fakt. Stal se správcem nad káděmi, což zcela nepochybně vyžadovalo jeho přítomnost v hlavním sídle hnutí. Zřejmě někdy po roce 1426 odchází do Písku, který byl druhou nejvýznamnější tábořskou obcí. Po značnou dobu husitství byl Biskupec duchovním správcem právě písecké obce³³.

---

²⁸ Hlaváček, Ivan: Mikuláš Biskupec z Pelhřimova a jeho Kronika kněží tábořských. In: Ze zpráv a kronik doby husitské: Mikuláš Biskupec z Pelhřimova a jeho Kronika kněží tábořských. Praha 1981, Svoboda, s. 17.

²⁹ Pekař, Josef: Žižka a jeho doba. Praha 1992, Odeon, s. 125-126.

³⁰ Pro pikarty je klanění se svátosti oltářní modloslužbou.

³¹ Pozdější stanovisko Jana Němce ze Žatce a Biskupce je, že Kristus není přítomen ve svátosti oltářní osobně, nýbrž jen účinně, jen svou milostí.

³² Pekař, Josef: Žižka a jeho doba. Praha 1992, Odeon, s. 126-127.

³³ Masarykův slovník naučný – díl IV. Mikuláš z Pelhřimova.

V letech 1433 – 1435 se jako zástupce Táborů a čtyř artikulů pražských účastní české pře s církví v Chebu, Basileji i Brně. Připadl mu úkol hájit artikulu o trestání hříchů veřejných. V některých debatách to činil tak energicky, že pobouřil představitele církve. Avšak je nutné říci, že Biskupec zamítal trest smrti³⁴.

20. ledna 1433. Mikuláš Biskupec z Písku učinil krásný výklad, aby spojil svůj artikul s prvním. Potom vyložil artikul o stavování hříchů veřejných i soukromých, pokud se to dá konati způsobem správným a slušným, a vyložil popis hříchu smrtelného.

21. ledna 1344. Po příchodu do koncilu povstal Mikuláš Biskupec a opakoval, co bylo dříve řečeno, k tomu přidal zvláštní tělesné hříchy lidu i duchovních, potom jen duchovních, jako svatokupectví, bránění slovu Božímu. Nad tímto výkladem, velmi protivným koncilu, se někteří smáli, jiní skřípali zuby, ostatní pak mručeli. Legát však spráskl rukama a vzhlédl k nebi. Tehdy pravil Mikuláš Biskupec: „Bylo nám povoleno, že nám chcete dáti svobodné slyšení, že máme před vámi vyjádřiti svou vůli.“ Legát mu řekl: „Učiňte někdy přestávku, aby si mohli odplivnout. Máte míti naprosto plné slyšení.“ A tak Mikuláš pěkně a důstojně svou řeč dokončil.³⁵

Když se Pekař věnuje Basilejskému koncilu píše, že není jasné, jak je překlenuta nesnáz, že s programem čtyř artikulů nelze srovnat některé věci tábořské nauky. Když v Basileji položili zástupci koncilu českým poslům otázku, dostali odpověď, že království české stojí jen o čtyři artikuly. Také je zajímavé, že roku 1436 rozhodčí výrok o tábořském učení, pronesený M. Englišem dospěl k zavržení tábořských nauk, a to především na základě Viklefa a Husa. Ovšem Viklefa ctíli Táboři jako doktora evangelického, tak jej pojmenoval Biskupec i v shromáždění na koncilu v Basileji³⁶.

Roku 1449 se Písek podrobil Jiřímu z Poděbrad a Biskupec odchází zpět do Tábora, avšak ani zde nesetrvává dlouho. 1452 se podrobuje Jiřímu i Tábor a vydává mu své duchovní, kteří jsou internováni na Poděbradech. Biskupec umírá roku 1460.

Nejvýznamnějším Biskupcovým dílem je Tábořská konfese. Toto dílo má přes 350 stran, z toho 12-15 stran je výpravných, zbytek tvoří traktáty a dokumenty. V první části jsou polemické elaboráty mistra Příbrama a Táborů o mešní a bohoslužebný ritus, pak výklad učení tábořského a jeho obrana z let 1431-1435, mezitím je pojednání o sporu z roku 1423 (Konopiště) a 1324 (Praha) – v těchto bojích mají převahu kromě otázek ritu spory o očištěc a

---

³⁴ Pekař, Josef: Žižka a jeho doba. Praha 1992, Odeon, s. 127-128.

³⁵ Deník tábořského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském z roku 1433: 20. ledna, 21. ledna 1433. In: Ze zpráv a kronik doby husitské: Deník tábořského kněze o jednání Čechů na koncilu basilejském z roku 1433. Praha 1981, Svoboda, s.326.

³⁶ Pekař, Josef: Žižka a jeho doba. Praha 1992, Odeon, s. 130.

uctívání svatých. To platí i o druhé části. Ta obsahuje ještě poučné juxtaposice učení tábořského a pražského v 23 člancích. Třetí část se pak věnuje sporům o svátost oltářní, zde najdeme dlouhou obranu tábořského stanoviska z pera Biskupce, dále žaloby na jednotlivé mistry pražské a dokumenty z posledních let Tábora. Toto dílo je pro studium tábořské myšlenky prvořadým pramenem. Dílo také prozrazuje, že Tábor, aspoň ve svých pokrokovějších vrstvách, nerad vzpomínal na svůj chiliastický záchvat a fanatického ducha. Všechny věci tohoto učení jsou přesvědčením, že jsou katolické – tj. pravé, dobré, věrné³⁷.

K Tábořské konfesi se vyjadřuje i Robert Kalivoda. Píše, že Tábořská konfese byla přeložena nejdříve do provensálštiny valdenskými v piemontských Alpách, později v průběhu německé reformace byla vydána luterány v Basileji a ještě o několik desetiletí později v průběhu nizozemské revoluce nizozemskými kalvinisty v Holandsku. Jestliže právě v Basileji a Rotterdamu bylo Biskupcovo dílo vydáno pod názvem *Veladensia*, pak právě tento titul naznačuje, že v tábořství nešlo o nějakou českou či jihočeskou regionalitu, nýbrž o myšlenkovou strukturu, která organicky zapadá do nejmohutnějšího mezinárodního proudu křesťanského nonkonformismu, jímž bylo právě valdenství³⁸.

Z 30. let pochází Evangelium Harmonie, které poskytuje do pohled do duchovního života tábořství. Mnoho jeho spisů je věnováno sporu o večeři Páně. Jeho dílo je převážně teologické, je psáno latinsky, ale objevují se i česká díla. Biskupec se staví proti vnějškovosti, odmítá očištění, modlitby za mrtvé, svěcení svátků i další formálnosti, zejména je naplněn horlivostí za očistu života³⁹.

4. Závěr

I když Jakoubek ze Stříbra umírá o jedenatřicet let dříve než Mikuláš z Pelhřimova, můžeme říci, že oba jsou představitelé jedné doby. Mikuláš tuto dobu vnímá z pozice jednoho z nejvyšších teologů tábořských obcí a Jakoubek z pozice jednoho z předních mužů pražských umírněných mistrů. Oba sehráli v rámci české reformace církve důležitou roli. Jakoubek je považován za jednoho z propagátorů přijímání pod obojí, tím tedy vtiskl husitství symbol kalicha a odlišil tak viditelně husitství od katolické církve. Mikuláš formoval teologické myšlenky tábořitů, měl možnost hájit husitství na basilejském koncilu a jeho Tábořská konfese byla přeložena do tří jazyků a připojila se tak k velkému proudu změn v západních církevních dějinách. Oba ve svém duchovním vývoji měnily myšlenky a názory, oba se

---

³⁷ Pekař, Josef: *Žižka a jeho doba*. Praha 1992, Odeon, s. 128.

³⁸ Kalivoda, Robert: *Husitská epocha a J.A.Komenský*. Praha 1992, Odeon, s.62.

³⁹ *Masarykův slovník naučný – díl IV. Mikuláš z Pelhřimova*.

v některých momentech svého veřejného působení přiklonili k radikálním postojům, které vedly k tragickým momentům reformace a především k tragickým událostem lidským. Je třeba hodnotit tyto momenty kriticky, je třeba z nich vyvozovat závěry.

5. Literatura

- Kalivoda, Robert: Husitská epocha a J.A.Komenský. Praha 1992, Odeon.
- Konrad, Kurt: Dějiny husitské revoluce. Praha 1964, Nakladatelství politické literatury.
- Masarykův slovník naučný. Praha 1925 – 1933, Čs. Kompas.
- Pekař, Josef: Žižka a jeho doba (díl první). Praha 1992, Odeon.
- Šmahel, František: Idea národa v husitských Čechách. České Budějovice 1971, Růže.
- Ze zpráv a kronik doby husitské. Praha 1981, Svoboda.